

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Kako zagotoviti boljše vključevanje regij, prizadetih zaradi stalnih naravnih ovir in strukturnih problemov

(2005/C 221/23)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 27. januarja 2004 sklenil, da v skladu s členom 29(2) Poslovnika oblikuje mnenje na temo: Kako zagotoviti boljše vključevanje regij, prizadetih zaradi stalnih naravnih ovir in strukturnih problemov.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 19. januarja 2005. Poročevalec je bil g. Barros Vale.

Odbor je mnenje sprejel na 414. plenarnem zasedanju 9. in 10. februarja 2005 (seja z dne 10. februarja) s 80 glasovi za, nobenim glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod in splošne pripombe

za vsa ozemlja, prizadeta zaradi te vrste ovir, ki bi jo sestavljali izključni ukrepi, zasnovani glede na njihove posebnosti.

1.1 Opredelitev in utrditev pojma regij s stalnimi naravnimi ovirami in strukturnimi problemi

1.1.6 Po mnenju EESO je vzrok za ta položaj predvsem ta, da na pravni in formalni ravni ne obstaja resničen pojem Skupnosti „regij s stalnimi naravnimi ovirami in strukturnimi problemi“.

1.1.1 Eden od strateških ciljev Evropske unije je doseči skladen in enoten razvoj njenega celotnega ozemlja zlasti z odpravo socialno-ekonomskih, zgodovinskih, fizičnih in naravnih dejavnikov, ki ogrožajo konkurenčnost nekaterih območij in ovirajo njihov razvoj.

1.1.7 EESO v sedanjem evropskem okviru, tj. v razširjeni Evropi s 25 državami članicami, meni, da je najpomembneje zagotoviti pravno in uradno priznanje takšnega pojma, ki bi bil lahko podlaga za opredelitev posebnega okvira pomoči.

1.1.2 Med temi različnimi ovirami lahko navedemo dostopnost kot eno najpomembnejših, saj odločilno vpliva na življenjske razmere v nekaterih regijah, kot so na primer otoki ali gorska območja. Tudi nizka gostota prebivalstva je dodatna ovira za razvoj različnih regij. Za nekatera ozemlja, kot so na primer gorati otoki, je značilen soobstoj več ovir, zaradi česar so njihove težave večje.

1.1.8 Po mnenju EESO bi morala biti tem ozemljem namenjena posebna pozornost, zlasti zaradi oblikovanja okvira posebnega pristopa, vključujočega trajne ukrepe, ki bi bili navsezadnje edini združljivi z zmanjšanjem posebej ponavljajočih se strukturnih težav. To je edini način, da se prepreči še večje tveganje izolacije ali marginalizacije teh regij in prispeva k njihovi pravični vključitvi v Skupnost, katere del so.

1.1.3 Evropska komisija je v okviru opravljenega dela v zvezi z ekonomsko in socialno kohezijo priznala obstoj stalnih strukturnih problemov (posebnih geografskih ali naravnih in demografskih ovir) v nekaterih regijah EU — na gorskih ozemljih, ozemljih z nizko gostoto prebivalstva in otokih –, ki otežujejo gospodarsko dejavnost in so resnično neugodni za razvoj zadevnih regij.

1.1.9 EESO je že v mnenju o „Prihodnosti gorskih ozemelj v Evropski uniji“⁽¹⁾ menil, da je nujno potrebno zagotoviti skupno vizijo, tako da se po zgledu členov 158 in 299 Amsterdamske pogodbe v pogodbah prizna posebnost teh ozemelj. To priznanje, ki ga utemeljujejo ovire in tveganja, s katerimi se srečujejo ta ozemlja, bi se lahko oblikovalo kot izrazitev ali dodelitev pravice do solidarnosti in tudi pravice do različnosti in eksperimentiranja.

1.1.4 EESO kljub temu meni, da evropska regionalna politika na splošno ni prinesla zares ustreznega odgovora, ki primerno upošteva dejavnike, ki odločilno bremenijo te regije.

1.1.10 EESO je vedno menil, da takšna ozemlja potrebujejo priznanje za utrditev temeljnih načel, ki jim bodo omogočila, da se v celoti sprejmejo kot ozemlja pristnosti in raznolikosti.

1.1.5 Kljub vsem ukrepom Skupnosti, ki bodisi dejansko bodisi potencialno zadevajo ali predvsem vključujejo nekatere od teh regij, namreč ne obstaja organizirana evropska politika

⁽¹⁾ UL C 61 z dne 14. marca 2003, str. 113.

1.1.11 EESO je tako vesel, da je bil v ustavno pogodbo Evropske unije, ki so jo voditelji držav in vlad Evropske unije odobrili 18. junija lani na medvladni konferenci in ki jo je treba še ratificirati, vključen člen, za katerega se zdi, da preoblikuje člen 158 Amsterdamske pogodbe in ki izrecno omenja regije, prizadete zaradi trajnih strukturnih problemov, kot so otoška lega, goratost in nizka gostota prebivalstva.

1.1.12 Člen III-220 v delu o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji dvema odstavkoma, že obstoječima v členu 158 Amsterdamske pogodbe, namreč dodaja naslednji odstavek: „Med zadevnimi regijami se posebna pozornost namenja podeželnju, območjem, ki jih je prizadela industrijska tranzicija, ali območjem, ki so zelo in stalno prizadeta zaradi neugodnih naravnih in demografskih razmer, kot so najsevernejše regije z zelo nizko stopnjo prebivalstva, ter otoškim, čezmejnimi in gorskimi območjem.“

1.1.13 EESO meni, da je priznanje regij, prizadetih zaradi te vrste ovir, v ustavni pogodbi nedvomno pomemben politični vzvod, ki bo omogočil na nacionalni ravni in ravni Skupnosti dokončati prihodnje ukrepe, ki bolj ustrezajo stvarnosti na teh ozemljih, v pričakovanju občutnega zmanjšanja njihovih trajnih strukturnih težav ali vsaj zmanjšanja njihovega učinka.

1.1.14 EESO je vesel, da si Evropska unija še naprej prizadeva za pospeševanje ekonomske in socialne kohezije, in meni, da je priznanje posebnosti teh ozemelj v pogodbi gotovo pomembna priložnost za prihodnost teh regij. Vendar meni, da oblikovanje resnične referenčne pravne podlage za priznanje teh regij nujno zahteva pojasnitev pojma in zlasti tega, kaj pomenijo pojmi „trajne naravne ovire, demografske ovire, regije z nizko gostoto prebivalstva ali gorsko območje“.

1.1.15 Sedaj je pomembno z zakonodajo Skupnosti objektivno opredeliti, za katera ozemlja se pojem uporablja, da bi zagotovili prihodnje stalne posebne pomoči v korist teh regij.

1.1.16 Vpis tega pojma v zakonodajo EU bi gotovo podelil več moči ukrepu, ki bi se izvajal v okviru politike Skupnosti in se oblikoval glede na posebnosti teh regij, da bi nadomestili strukturne pomanjkljivosti, s katerimi se srečujejo.

1.2 Problematika otoških regij Evropske unije

1.2.1 Otoška lega je poudarjena kot geografsko-kulturna značilnost in stalna pomanjkljivost, ki povečuje težave teh regij na področju konkurenčnosti.

1.2.2 Na institucionalni ravni se je jasno sklicevalo na otoška ozemlja (člen 154 Maastrichtske pogodbe, člen 158 Amsterdamske pogodbe in deklaracija v Prilogi št. 30 k Amsterdamski pogodbi) in priznalo, da strukturne pomanjkljivosti, povezane z otoško lego, zelo škodujejo gospodarskemu in družbenemu razvoju otoških regij, zato se priporoča, da se v korist slednjih sprejme ukrepe na ravni zakonodaje Skupnosti vsakič, ko je to upravičeno, in to tako, da se te regije v pravičnih pogojih bolje vključi v notranji trg.

1.2.3 Poročilo o analizi otoških regij ⁽¹⁾ iz marca 2003 kljub temu kaže, da so imele te institucionalne reference, naj so še tako pomembne, do sedaj malo učinka v obliki posebnih ukrepov.

1.2.4 Študija o 286 otoških regijah ⁽²⁾ je dala naslednje rezultate:

- te regije imajo skoraj 10 milijonov prebivalcev in se raztezajo na površini 100.000 km² (kar ustreza 3 % prebivalstva Evropske unije in 3,2 % njene površine);
- ocenjeni skupni BDP teh ozemelj znaša 18 milijard evrov oziroma 2,2 % BDP Unije, BDP na prebivalca (enak kupni moči) znaša 16.300 evrov oziroma 72 % povprečja EU, ob velikih razlikah med otoškimi regijami;
- z nekaj izjemami se zdi gospodarski in družbeni položaj otokov slabši v primerjavi s povprečjem države, ki ji pripadajo. Tako je BDP na prebivalca v otoških regijah na splošno nižji od državnega povprečja, ni pa nujno najnižji v državi (vendarle je precej višji od BDP skupine desetih najrevnejših regij Evropske unije);

⁽¹⁾ Končno poročilo (2000.CE.16.0.AT.118) o analizi otoških regij in najbolj oddaljenih regij Evropske unije iz marca 2003.

⁽²⁾ Eurostat uporablja za opredelitev otoka naslednjih pet meril: površina otoka mora biti najmanj 1 km², minimalna razdalja med otokom in celino mora znašati 1 kilometer, število domačega prebivalstva mora biti stalno najmanj 50, med otokom in celino ne sme obstajati stalna povezava, na otoku se ne sme nahajati nobena prestolnica EU.

— gospodarstvo otoških ozemelj je zelo občutljivo, če ostaja osredotočeno na omejeno število dejavnosti in se pretirano specializira za dejavnosti, kot so kmetijstvo, ribolov in turizem. Pomanjkanje primarnih surovin ovira razvoj sekundarnega sektorja (v otoških regijah je stopnja zaposlenosti v sekundarnem sektorju nižja od povprečja EU). Izvedle so se nekatere strategije za razširitev gospodarske osnove in zmanjšanje sezonskega značaja dejavnosti;

— za otoke je značilen večji delež malih podjetij. Majhnost notranjega trga, še vedno nizka raven usposobljenosti in odsotnost tradicije na področju ustanavljanja podjetij so dejavniki velike ranljivosti podjetij na teh ozemljih.

— otoško prebivalstvo je zelo neenakomerno razdeljeno med tri geografska območja: 95 % prebivalstva živi na sredozemskih otokih in samo 5 % na atlantskih otokih na severu. To neravnovesje je še bolj očitno pri porazdelitvi po otokih (na 5 otokih živi skoraj 85 % prebivalstva);

— število domačega prebivalstva je najbolj odločilna ovira. To merilo poudarja prag 4000 do 5000 prebivalcev, vrednost, nad katero je stopnja demografske rasti na splošno pozitivna, raven infrastrukturne opremljenosti visoka in prebivalstvo mlajše. Kadar je število prebivalstva pod tem pragom, so otoki posebno izpostavljeni odseljivanju in staranju prebivalstva ter tudi očitno pomanjkljivi infrastrukturni opremljenosti;

— skupaj s številom domačega prebivalstva so geomorfološke in naravne razmere vzrok za tri ovire: otoška lega, goratost in združenost otokov v arhipelag. Ta ozemlja s predvsem goratim reliefom se morajo namreč srečevati tudi z neugodnimi razmerami, ki so posledica tega, da jih sestavlja skupina otokov;

— otoška ozemlja imajo kljub temu različne prednosti, ki jih je treba več in bolje izkoristiti, zlasti kar zadeva dejavnosti v prostem času (turizem, šport, sekundarno bivališče itd.), ne da bi pozabili na pomembno vlogo, ki jo imajo na ravnih pomorskih avtocest.

1.2.5 V skladu z Eurostatovo opredelitvijo „otoških območij“ na otoku ne sme biti glavnega mesta EU. Pred širitvijo sta bili zato Velika Britanija in Irska izključeni iz te opredelitve, vendar

sta sedaj izključena tudi dva relativno majhna otoka Ciper in Malta. EESO predlaga revizijo opredelitve za morebitno vključitev teh dveh novih držav članic v ta okvir. Evropska komisija je to že potrdila v svojem predlogu za nove strukturne sklade ⁽¹⁾ in Kohezijski sklad ter v okviru evropske ustave ⁽²⁾, ki vključuje izjavo v ta namen.

1.3 Problematika gorskih regij

1.3.1 V gorskih regijah, ki predstavljajo 40 % ozemlja EU, živi 66,8 milijona ljudi (oziroma 17,8 % celotnega prebivalstva EU).

1.3.2 Ob upoštevanju geofizičnih, kulturnih in gospodarskih posebnosti (gore zelo pogosto določajo meje države) v teh gorskih regijah ni primernega okvira za razvoj številnih dejavnosti, kar pogojuje način življenja prebivalcev.

1.3.3 V nedavno opravljeni študiji o gorskih regijah je bil poleg naravnih, gospodarskih in socialnih ovir poudarjen obstoj izrazitih razlik med različnimi območji.

1.3.4 Sklep iste študije je, da so bile nacionalne politike glede gorskih območij raznolike: v nekaterih državah so bile v glavnem sektorske, ker so bile namenjene predvsem kmetijstvu in razvoju podeželja, medtem ko so bile v drugih namenjene razvoju več sektorjev, zlasti v območjih z javnimi infrastrukturnimi, pri čemer so stavili na okolje in turizem.

1.3.5 Študija o gorskih območjih izpostavlja tudi okolje, pokrajino in kulturne vrednote, ki so resnična dediščina in so sedaj bolje zaščiteni z nacionalno in evropsko zakonodajo, vendar poudarja nujnost boljšega usklajevanja z razvojnimi strategijami.

⁽¹⁾ COM(2004) 492 final, člen 52, točka 1b) i)

⁽²⁾ Dodatek XIX

1.3.6 Študija v zvezi z globalizacijskim procesom sviri pred tremi tveganji: težnjo, da bi iz gorskih območij naredili „odprt muzej“ (naravne/kulturne rezervate in rekreativna območja), težnjo, da bi spodbudili gospodarsko rast brez uporabe načela trajnosti, in težnjo k zanemarjanju.

1.4 Težave zaradi nizke gostote prebivalstva

1.4.1 Na območjih z nizko gostoto prebivalstva je osrednja težava najpogosteje prometna povezava ter trajanje in stroški prevoza. Pogosto je težava resnično pomanjkanje prometnih zvez. Ekonomijo obsega je v takšnih območjih težko doseči, kar ne predstavlja težave le za zasebne gospodarske obrate, temveč tudi za socialne in druge javne službe. To je preizkušnja tudi za družbeno solidarnost po vsej državi, če javne službe za takšne regije povzročajo višje stroške, kot bi glede na število prebivalstva pričakovali.

1.4.2 Nadaljnja problematična značilnost teh območij je podnebje. Območja s hladnim podnebjem so često redko poseljena. Dodatnim stroškom za dolge prevoze se pridružujejo med drugim tudi dodatni stroški za ogrevanje.

1.5 Vprašanja, povezana s prevozom in njegovimi stroški, bodisi v okviru analize na prebivalca bodisi na splošno

1.5.1 Evropski parlament v resoluciji z dne 12. februarja 2003 o Beli knjigi o prometni politiki opozarja, da mora prometna politika prispevati k ekonomski in socialni koheziji ter sprejeti poseben značaj obrobnih, otoških in gorskih regij ter regij z nizko gostoto prebivalstva, pri čemer poudarja, da je pomembno zadovoljiti posebne potrebe teh območij. Ob upoštevanju njihovega geografskega položaja je prevoz strateškega pomena za te regije.

1.5.2 Vzdrževanje političnih, gospodarskih in družbenih odnosov s celino je namreč tesno povezano s storitvami zračnega in pomorskega prevoza. Poleg tega dejstvo, da so nekatere od teh regij arhipelagi, povečuje njihovo odvisnost od teh storitev.

1.5.3 Dodatni stroški prevoza zaradi oddaljenosti teh regij in nujnosti zagotavljanja rednosti storitev še bolj otežujejo

njihov gospodarski razvoj. Gospodarske ovire se namreč kažejo v povečanih stroških prevoza oseb in blaga iz teh regij in v te regije (na otokih je strošek prevoza blaga na zunanje trge višji zaradi njihove odvisnosti od pomorskega ali zračnega prevoza, ki je dražji od cestnega ali železniškega prevoza na enaki razdalji), visokih stroških distribucije (zaradi potrebe po velikih zalogah, da bi preprečili tveganja zmanjšanja zalog zaradi klimatskih razmer in drugega ter zadovoljili sezonsko povpraševanje) in večjih proizvodnih stroških (povečanih zaradi majhnosti notranjega trga in ponekod zaradi visokega stroška zemljišča ter tudi zmanjšane zmožnosti lokalnih naložb).

1.5.4 Nekatere od teh regij, zlasti najbolj obrobne in najbolj oddaljene, so lahko kljub razmeroma nizki gospodarski in demografski teži v primerjavi s celotno Evropsko unijo evropska platforma za razvoj trgovinskih odnosov s sosednjimi državami.

1.5.5 Zato se je poudarilo, da je skupna prometna politika, zlasti z boljšim vključevanjem letališč in pristanišč teh regij v vseevropska omrežja, bistvena za zadovoljevanje njihovih posebnih potreb z vidika njihovega gospodarskega in družbenega razvoja.

1.5.6 Komisija za regionalno politiko, promet in turizem v poročilu o regijah s strukturno omejenimi možnostmi poudarja vlogo, ki jo lahko imajo velika vseevropska omrežja v prometnem in energetskem sektorju za reševanje vprašanja dostopnosti in pospeševanje konkurenčnosti, če lahko prispevajo k zagotavljanju boljše povezanosti teh regij z ostalo EU in zmanjšanju notranje drobitve regionalnih trgov.

1.6 Vprašanja, povezana s telekomunikacijami

1.6.1 Velika oddaljenost bodisi od glavnih evropskih trgov bodisi znotraj regij resno ogroža konkurenčnost teh regij s strukturno omejenimi možnostmi in tudi njihove možnosti razvoja.

1.6.2 Razvoj informacijske družbe, telekomunikacijskih omrežij, multimedijskih storitev in tehnoloških inovacij je zato resnična priložnost za te regije.

1.6.3 Nove informacijske in komunikacijske tehnologije lahko, če zmanjšujejo časovne in prostorske ovire, omilijo učinke otoške lege in omogočijo otokom različne storitve (zlasti na področjih izobraževanja in zdravja, v zadnjem primeru z razvojem telemedicine) in so pomemben pogoj za poslovni razvoj teh regij.

1.6.4 Evropska unija, ki se zaveda, da se teh vprašanj v razvoju lokalnih gospodarstev ne da prezreti, je podprla prizadevanje regij ter javnih in zasebnih gospodarskih akterjev za posodobitev telekomunikacijskih infrastruktur, razvoj storitev, potrebnih za uresničitev informacijske družbe in boljšo vključitev v regionalni okvir.

1.6.5 Vendar študije kažejo, da ostajajo razlike v primerjavi z evropskimi celinskimi regijami zelo velike kljub znatnemu izboljšanju telekomunikacijskih infrastruktur v teh regijah na ravni kakovosti in številu priključenih linij, naj gre za regionalne in nacionalne povezave ali mednarodne komunikacije, in kljub razvoju telematskih storitev, kar je omogočilo boljše informiranje uporabnikov javnih in zasebnih storitev.

1.6.6 Vse težave kljub velikemu napredku še niso rešene in upamo, da bo napredek tehnologije v prihodnjih letih omogočil pozitivne spremembe in omilil občutek izolacije prebivalcev teh regij.

1.7 *Infrastrukture in dostop do javnih služb, zlasti pristanišč, letališč, železniških prog, cest, zdravstvenih storitev, izobraževanja in usposabljanja ter politika znanja*

1.7.1 Regije s stalnimi strukturnimi in naravnimi ovirami se na splošno srečujejo z velikimi težavami na področju ustalitve prebivalstva.

1.7.2 Na splošno je vzrok za nezadostnost javnih storitev na kvantitativni in kvalitativni ravni na teh ozemljih odsotnost kritične mase. Dodatni stroški osnovnih storitev, kot je prevoz, pogojujejo gospodarski razvoj teh regij. EESO tudi meni, da so javne službe zaradi svojega družbenega učinka ravno tako odločilne za teritorialno dinamiko teh regij.

1.7.2.1 Ker so za opravljanje javnih storitev pristojne države članice, so politični ukrepi na tem področju predvsem naloga

posameznih držav. EESO poziva države članice, naj oblikujejo takšne sisteme za socialne storitve, ki se odlikujejo po družbeni in geografski solidarnosti.

1.7.3 Čeprav so informacijske in komunikacijske tehnologije omogočile nekatere rešitve, je v večini teh regij napredek na tej ravni še vedno zelo počasen.

1.7.4 EESO tako kot Evropski parlament meni, da mora revizija konkurenčne politike Skupnosti omogočiti krepitev učinka regionalnih pomoči za regije s stalnimi geografskimi ovirami in zagotovitev vzdrževanja kakovostnih javnih storitev.

1.8 *Težave in možnosti, povezane z okoljem; raznolikost ekosistemov*

1.8.1 Okolje je v več regijah zelo ranljivo in razvoj turizma, zlasti na nekaterih sredozemskih otokih, povečuje pritisk nanj. Vendar obstajajo velike možnosti, kot je sama raznolikost ekosistemov, ki se jih lahko in mora trajno uravnotežiti in izkoristiti.

1.8.2 Za otoške regije, zlasti najbolj oddaljene, je na področju energije značilna velika odvisnost od oskrbe z nafto (ker se nahajajo daleč od energetske omrežij in zaradi večjega stroška proizvodnje elektrike zaradi povprečne in pogosto majhne velikosti električnih omrežij in sistemov oskrbe). Zato je treba izkoristiti alternativne obnovljive vire energije, ki jih imajo te regije na splošno veliko.

1.9 *Problematika gospodarske dejavnosti; koncentracija panožnih dejavnosti in pomanjkanje alternativ, stanje zaposlovanja*

1.9.1 Ena od velikih težav, s katerimi se soočajo regije, je brez dvoma pomanjkanje zmognosti za ustanavljanje in konsolidacijo podjetij, kar je v veliki meri posledica gospodarskega in družbenega okolja, ki ni naklonjeno poslovnemu razvoju.

1.9.2 Nekatere študije priporočajo povečanje raznovrstnosti gospodarstva teh regij, zlasti tistih, ki so odvisna izključno od turizma, in spodbujanje novih integriranih virov notranjega razvoja.

1.9.3 Glede na mnenje v nekaterih študijah je nujno potreben program usposabljanja za podporo inovativnosti in ustanavljanje podjetij, da ponudi temelj za razvoj novih panog ali omogoči zagon turističnih dejavnosti in tako pospeši zaposlovanje.

1.9.4 Struktura zaposlovanja na splošno razkriva, kako pomemben je kmetijski sektor. Zaposlovanje v storitvenem sektorju je tudi pomembno, vendar predvsem zaradi zaposlovanja v javnem sektorju.

1.10 Priložnosti za turizem in pristočasne dejavnosti

1.10.1 Turizem je nedvomno izredno pomemben kot gibalno gospodarske dejavnosti in posledično boja proti zaostanku v razvoju regij s stalnimi strukturnimi problemi. Ta sektor je včasih prva dejavnost, ki ustvarja bogastvo teh regij.

1.10.2 EESO meni, da prizadevanje po približevanju med temi regijami in najbolj razvitimi regijami EU zahteva, da se v največji meri izkoristi vlogo turizma na dejanski profesionalni osnovi in zmožnosti gospodarskega razvoja tega sektorja.

1.10.3 EESO kljub temu še naprej poudarja, da turizem sam ne sme biti temelj gospodarstva regij, ki mora biti raznoliko in mnogovrstno.

1.10.4 EESO je že v mnenju o Prihodnosti gorskih regij v Evropski uniji⁽¹⁾ v mejah, ki jih določajo načela trajnostnega razvoja, priporočal popestritev gorske turistične ponudbe za boljše razdelitev dejavnosti v času (boljše uravnoteženost turističnega toka v različnih letnih časih) in prostoru (boljša razdelitev turističnih tokov na ozemlju).

1.10.5 EESO še naprej poudarja, da ozemlja lahko sprejemajo obiskovalce, ki pridejo zaradi pristočasnih dejavnosti, bodisi turističnih bodisi samo rekreativnih, zaradi svojih notranjih značilnosti, vendar je po njegovem treba kljub temu skrbeti za ohranitev te možnosti in jo spremljati, da se bodo regije lahko prilagodile zahtevam povpraševanja.

1.10.6 Študije kažejo, da imajo turizem in pristočasne dejavnosti ključno vrednost za te regije, vendar opozarjajo tudi

na škodo, ki jo lahko povzroči prevelika usmerjenost v te gospodarske panoge.

1.11 Zmožnost privabljanja naložb in upravljanja priložnosti za ustalitev prebivalstva in razvoj notranjega potenciala

1.11.1 EESO v zvezi z regijami, prizadetimi zaradi objektivnih in trajnih ovir, ki stalno ustvarjajo dodatne stroške, pripisuje zelo velik pomen izvajanju aktivnih politik, na primer na ravni obdavčevanja, ki lahko pospešijo razvoj lokalnega gospodarstva za ustalitev prebivalstva na teh ozemljih.

1.11.2 EESO meni, da je ob upoštevanju značilnosti teh regij in posebnih razmer, ki tam prevladujejo, ter vedoč, da je vsekakor pomembno poiskati strategijo, ki najbolj ustreza ciljem razvoja teh ozemelj, razvojna pomoč za dejavnosti na področju trajnostnega in kakovostnega turizma ter lokalne proizvodnje, na primer z razvojem lokalnih storitev za podjetja in s spodbujanjem ustanavljanja in razvoja malih in mikropodjetij, posebno pomemben element za omogočanje rasti lokalnega gospodarstva, da se ustvarjajo in/ali ohranjajo delovna mesta.

1.11.3 EESO tudi meni, da bi lahko večje sodelovanje med lokalnimi oblastmi in socialnimi partnerji teh regij ter povečano sodelovanje slednjih, na primer prek integriranih ukrepov, ustvarilo potrebne pogoje in kritično maso, ki bi prispevala k boljši izkoriščenosti razvojnega potenciala teh regij z vidika njihovega približevanja najbolj razvitim regijam EU. S pomočjo turizma te regije tudi razširjajo vrednote Evropske unije.

1.11.4 EESO meni, da je dostop do visoko kakovostnega izobraževanja in poklicnega usposabljanja ključen element za razvoj teh regij.

1.12 Oddaljenost od velikih središč odločanja in odsotnost kritične mase pri razvoju številnih dejavnosti

1.12.1 Oddaljenost teh regij in tudi njihova notranja razpršenost očitno ovirata njihov razvoj, toliko bolj, ker njihova majhnost povzroča težave z vidika dobičkonosnosti velikih naložb, uresničevanja ekonomij obsega in gospodarske trajnosti številnih dejavnosti.

⁽¹⁾ UL C 61 z dne 14. marca 2003, str. 187.

1.13 *Stvarnost reprezentativnih gospodarskih in družbenih dejavnosti obravnavanih regij*

1.13.1 EESO meni, da se lahko javne politike, dobro prilagojene zelo specifičnim potrebam vsake regije, izvedejo le z aktivnimi in reprezentativnimi gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi. Torej je pomanjkanje kritične mase (ljudi, infrastruktura, storitev itd.) v številnih od teh regij ter organizacijskih ravni učinkovitih gospodarskih in socialnih partnerjev dejavnik, ki omejuje razvoj in konkurenčnost.

1.14 *Evropske in nacionalne politike za zmanjšanje stalnih strukturnih problemov*

1.14.1 Strukturni skladi so do sedaj pokrivali velik del prebivalstva teh ozemelj (več kot 95 % na otokih) v skladu z njihovim izpolnjevanjem pogojev za pridobitev pomoči iz ciljev 1 in 2.

1.14.2 Ob podpori evropskih in nacionalnih politik se je izvedlo več programov za zagotovitev trajnostnega razvoja teh ozemelj, ki temeljijo na izkoriščanju njihovih posebnih prednosti. V tem pogledu lahko razlikujemo podporo za razvoj lokalne obrti, turističnih projektov, novih prometnih infrastruktur in tudi podporo na področju usposabljanja in okolja.

1.14.3 Pomemben del financiranja Skupnosti je bil namreč namenjen posodobitvi in krepitvi proizvodnih panog, da bi prispevali k ustvarjanju ali ohranitvi delovnih mest. Med različnimi začetimi ukrepi so poleg tradicionalnih neposrednih investicijskih podpor nekateri sistemi finančnega inženirstva (sistemi zavarovanja, krepitev lastnih sredstev, subvencionirane obrestne mere itd.) imeli učinek vzvoda za pritegnitev sredstev na trg kapitala. Državne pomoči so ravno tako vplivale na obrobne elemente dejavnosti podjetij, zlasti na ravni izboljšave zemljišč v industrijskih conah, s ponujanjem skupnih storitev, razvojem projektov uporabnih raziskav in prenosa tehnologije ter tudi uporabo novih komunikacijskih tehnologij.

1.14.4 Na področju kmetijstva so se izvedli posebni ukrepi, da bi okrepili tradicionalne lokalne kulture in spodbudili diverzifikacijo ter tudi uporabne raziskave in eksperimentiranje.

1.14.5 Na področju ribolova in ribogojstva so bile nekatere regije deležne financiranja projektov za gradnjo in posodobitev

ladij, ribogojstvo, ureditev ribiških pristanišč ter tudi preoblikovanje in trženje.

1.14.6 Izvršile so se tudi različne naložbe na področju usposabljanja (na ravni izdelave opreme/tečajev usposabljanja), da bi razvili zmožnost sprejema in zadovoljili posebne potrebe nekaterih panog.

1.14.7 Izvedli so se tudi ukrepi na področju varovanja okolja za zmanjšanje onesnaževanja, ki so zadevali zlasti upravljanje z industrijskimi in domačimi odpadki in tekočimi odpadki ter njihovo obdelavo.

1.14.8 Namen ukrepov Skupnosti za razvoj podeželja, posebej namenjenih za pomoč gorskim regijam, je bil zagotoviti trajno uporabo kmetijskih zemljišč na manj plodnih območjih in povečati investicijsko podporo tem regijam. Zaradi kmetijsko-okoljskih ukrepov je bilo mogoče podpreti metode kmetijske proizvodnje, združljive z zahtevami varovanja okolja in ohranjanja podeželja.

1.15 *Ugotovitev razvoja zadevnih regij v času in glede na izvedene javne politike*

1.15.1 Politike Skupnosti so imele predvsem prek strukturnih skladov pomembno vlogo pri splošnih dosežkih teh regij, zlasti v smislu zblíževanja s preostalo Evropsko unijo. Učinki teh politik so bili zelo pomembni, celo odločilni, na številnih področjih, kot so prometna infrastruktura, ki je ena od ključnih težav najbolj oddaljenih regij, ter ribolov in kmetijstvo, ki sta dve bistveni proizvodni panogi.

1.15.2 Oblikovanje ali razvoj infrastruktur, ki omogočajo zmanjšanje izolacije od zunanjega sveta, je bil eden od najvidnejših vidikov ukrepov, ki jih je Evropska unija sofinancirala v vsaki od regij. Dostopnost vsake regije se je občutno izboljšala, od česar je imelo korist ne samo lokalno prebivalstvo, temveč tudi turistična dejavnost. Regije so bile na notranji ravni deležne velikih ureditev in ponekod ukrepov za razvoj javnega prevoza. Podporne infrastrukture za gospodarske dejavnosti so se na številnih področjih okrepile, da bi odgovorile na razvoj potreb.

1.15.3 Ukrepi na področju naprednih komunikacijskih tehnologij (telekonference, telediagnoze, telematike, povezave omrežij) so poleg izboljšanja zračnih in pomorskih povezav prispevali tudi k omilitvi težav zaradi otoške lege in/ali oddaljenosti.

1.15.4 Prizadevanja na ravni proizvodnih panog so prispevala k izboljšanju produktivnosti podjetij in prilagoditvi ponudbe priložnostim na lokalnih trgih in izvozu.

1.16 Prizadevanje za solidarnost v strukturnih politikah

1.16.1 V okviru reforme strukturnih skladov v obdobju 2006-2013 se morajo v dopolnjevanju z družbenimi in gospodarskimi značilnostmi zlasti upoštevati položaj regij s stalnimi ovirami in njihove stalne strukturne težave.

1.16.2 EESO je vesel, da je Evropska komisija 18. februarja 2004 v tretjem poročilu o ekonomski in socialni koheziji namignila na posebne težave teh regij in nujnost sprejetja posebnih ukrepov, prilagojenih njihovemu posebnemu položaju.

1.16.3 EESO meni, da bo treba ob dodelitvi sredstev v okviru prednostne naloge II „regionalna konkurenčnost in zaposlovanje“ ter prednostne naloge III „evropsko teritorialno sodelovanje“, predvidenih v novi zgradbi kohezijske politike EU za programsko obdobje 2007-2013, pravilno upoštevati merila za ovrednotenje trajnih strukturnih ovir, kot so obrobni položaj, izolacija, nezadostna dostopnost in nizka gostota prebivalstva, ki so dejavniki zaviranja gospodarskega in družbenega razvoja zadevnih regij.

1.16.4 Vesel je tudi, da namerava Evropska komisija v novem pristopu, priporočenem v okviru strukturnih skladov, za prihodnje obdobje finančnega programiranja pravilno upoštevati teritorialni vidik kot dopolnilo k gospodarskemu in družbenemu vidiku. Evropska komisija namreč predlaga, da pomoč Skupnosti za prednostno nalogo II upošteva teritorialna merila, ki odražajo pomanjkljivosti regij z geografskimi ovirami (otokov, gorskih območij in regij z nizko gostoto prebivalstva).

1.16.5 EESO odobrava predlog Evropske komisije, po katerem bodo morale države članice upoštevati posebnost regij pri dodeljevanju sredstev v okviru regionalnih programov in doseči, da bodo ozemlja s stalnimi geografskimi ovirami deležna povečanja maksimalnega prispevka Skupnosti.

1.16.6 EESO meni, da bo treba nameniti posebno pozornost položajem, za katere je značilno kopičenje teh težav (na primer otokom z gorskim območjem in nizko gostoto prebivalstva).

1.16.7 Zaželeno je tudi, da se posebne potrebe teh ozemelj upošteva ne samo v okviru kohezijske politike, temveč tudi v vseh politikah Skupnosti.

1.16.8 Meni, da bi morale ob potrebi, da se v kohezijski politiki upošteva vprašanja konkurenčnosti regij, prizadetih zaradi stalnih strukturnih problemov, ki pogojujejo njihov razvoj, druge politike Skupnosti, na primer konkurenčna politika, upoštevati neposredne in posredne ter pozitivne in negativne posledice tega položaja na regije, da bi jih v celoti vključili v Skupnost, ki ji pripadajo.

1.17 Regije iz cilja 1: trajno in prilagojeno prizadevanje

1.17.1 Gospodarski in družbeni razvoj na območjih Unije z najbolj omejenimi možnostmi je ne samo pravičen z družbenega vidika, ampak je pomemben tudi za politično stabilnost in skladen razvoj Unije. Upravičeno je, da se da prednost regijam, katerih raven razvoja je med najnižjimi v Skupnosti in kjer so socialni problemi najhujši.

1.17.2 V okviru finančnih sredstev strukturnih skladov, namenjenih cilju 1 po letu 2006, se bodo morale težave, povezane s stalnimi ovirami, sorazmerno z intenzivnostjo upoštevati kot prevladujoči dejavniki v merilih za razdelitev. Proračunski dodatki bodo morali upoštevati tudi oteževalne dejavnike, kot so učinek arhipelaga, nastajanje puščav ali težave z dostopnostjo, povezane z reliefom.

1.17.3 Če kak instrument izpolnjuje določeno število meril in namenov, je malo pomembno, ali ima pravno obliko posvečenega programa ali vrste posebnih določb v ureditvenem okviru prenovljenega „cilja 2“.

1.17.3.1 Izrecno merilo za pridobitev pomoči mora biti obstoj trajnih ali stalnih geografskih ali demografskih težav.

1.17.3.2 Področja pomoči morajo biti usmerjena v območja z nedvornimi stalnimi geografskimi ali demografskimi težavami, zlasti:

- s financiranjem nakupa ali prenove fiksnih ali mobilnih prometnih infrastruktur;
- s financiranjem tveganega kapitala za razvoj novih pomorskih ali zračnih povezav znotraj Skupnosti ali s tretjimi državami;
- s financiranjem javnih infrastruktur, katerih množitev je utemeljena z oblikovanostjo ozemlja v arhipelag ali izolacijo zaradi reliefa ali nizko gostoto prebivalstva;
- z upoštevanjem nekaterih dodatnih stroškov zaradi uporabe zakonodaje Skupnosti na teh ozemljih (npr.: uporaba standardov na področju okolja, upravljanja z odpadki itd.);
- s pomočmi otoškimi podjetjem (posebno majhnim) za promocijo in tržne raziskave, če prispevajo k temu, da se osvobodijo majhnosti lokalnega trga, itd.

1.17.3.3 Razdelitev tega instrumenta mora v skladu z načelom proporcionalnosti temeljiti na intenzivnosti ovire glede na stopnjo dostopnosti, demografski položaj in eventualno produktivnost. Kopičenje težav, s katerimi se srečujejo otoške regije (kot so razdrobljenost ozemlja zaradi oblikovanosti v arhipelag, težak demografski položaj ali goratost dela ozemlja), se mora upoštevati v merilih za pridobitev pomoči.

1.17.4 Da oblikovanje takšnega instrumenta ne bi bilo samo simbolično, morajo biti dodeljena sredstva velika. Višina sredstev mora biti med zneskom pomoči, ki je sedaj dodeljena regijam cilja 2, in tistim blizu znesku pomoči, ki je sedaj dodeljena regijam cilja 1.

1.18 Revizija sistema državnih pomoči ⁽¹⁾

1.18.1 Obseg pomoči, izvršenih v državah, je primerjalno veliko večji od obsega pomoči strukturnih skladov. Torej je za te regije zelo pomembno, da različni sistemi pomoči, ki jih nadzira Skupnost, upoštevajo dodatne stroške in težave, povezane z njihovo posebnostjo.

1.18.2 Argumentacija predstavnikov teh regij za prožnejši okvir temelji na tem, da pomoči za nadomestitev dodatnih stroškov, povezanih s položajem regij, niso dejavnik izkrivljanja na trgu, temveč ga, nasprotno, uravnovešajo.

1.18.3 Zakonodajo Skupnosti na področju pomoči in zlasti državnih pomoči za regije in pomoči za kmetijstvo je treba torej ponovno podrobno preučiti. V skladu z načelom pozitivne diferenciacije mora vključevati težave zaradi posebnosti teh regij in njihovo morebitno kopičenje z drugimi trajnimi geografskimi ali demografskimi težavami. Tukaj bomo našli nekaj primerov:

1.18.3.1 Sistem državnih pomoči za regije upošteva težave regij z zelo nizko gostoto prebivalstva in jim sedaj dodeljuje visoke stopnje pomoči ter tudi možnost neposrednih pomoči za prevoz. Vendar ne omenja otokov (razen anekdotične omembe). Torej je treba „*a minima*“ razširiti sistem, iz katerega prejemajo pomoč območja z nizko gostoto prebivalstva, na vse otoke, namreč:

— primerljive pragove neto ekvivalenta dotacije,

— dodelitev pomoči za tekoče poslovanje, ki omogočajo pokriti dodatne stroške na področju prevoza.

1.18.3.2 Ta zakonodaja poleg tega v najboljšem primeru dopušča pomoči za tekoče poslovanje samo, če so „degresivne in začasne“. Ta omejitev ne upošteva stalnosti težav zaradi otoške lege in jo je torej treba odpraviti, zlasti pri pomočeh za prevoz.

⁽¹⁾ Državno pomoč se podjetjem neposredno prenese v obliki subvencij, oprostitve plačila davka, udeležbe pri kapitalu, brezobrestnih posojil, odloga plačila davka in jamstev, ki se izračunajo tako, da se uskladi podatke državne pomoči v skupnem kazalcu, ki je primerljiv od ene države do druge.

1.18.3.3 Uradno prepoved neposrednih pomoči za prevoz pri trgovanju med državami članicami Skupnosti je treba ponovno premisliti pri otokih. Takšne pomoči bi namreč lahko prispevale k njihovemu boljšemu gospodarskemu vključevanju v prostor Skupnosti in jim omogočile, da pozitivno izkoristijo svoj geografski položaj v morskem prostoru, ki obkroža Evropo. To zadeva zlasti otoške regije, ki so bliže obalam druge države članice kot obalam svoje države, in še bolj — na drugi ravni — tiste, katerih trgovina s Skupnostjo temelji na prekomorskem prevozu.

1.18.3.4 Vprašanje pomoči za prevoz je treba načeti tudi v okviru STO, da bi spodbudili razvoj neposrednega trgovanja z najbližjimi tretjimi državami.

1.18.3.5 Sistem konkurence, ki prevladuje na področju pomorskega in zračnega prometa, vsebuje različne določbe o otokih, ki jih je treba izboljšati ali dopolniti:

- pravilo „manj zgovornega“ je treba omiliti z upoštevanjem dejavnikov, kot je gospodarski in družbeni učinek, ki ga lahko ima dodelitev trga na otoku;
- preprečiti je treba razdeljevanje prevoznih storitev regije na različne javne razpise, kadar bi ta praksa lahko ogrozila kakovost storitev in njihovo zanesljivost;
- možno mora biti podaljšati trajanje pogodb za opravljanje javnih storitev v pomorskem prometu, da se upošteva amortizacijsko dobo ladij.

1.18.3.6 Pri pomoči za kmetijstvo ali ribolov je treba načrtovati posebne ukrepe v podporo lokalni proizvodnji za omejitev učinkov dodatnih stroškov na področju prevoza ali zaradi omejene velikosti trga. Takšne bi bile lahko na primer pomoči za tekoče poslovanje, namenjene majhnim predelovalnim obratom (klavnicam, mlekarnam itd.), kadar skromen obseg proizvodnje v regiji ali mrtvilo lokalnega trga ne dovoljuje poslovanja v pogojih ekonomske izvedljivosti.

1.18.3.7 Uporaba enotnih stopenj na področju posrednega obdavčevanja (DDV, trošarine itd.) otežuje položaj v regijah s stalnimi ovirami, kjer so cene življenjskih potrebščin višje. Države si morajo dovoliti določeno prilagodljivost pri uporabi

stopenj nekaterih davkov v regijah, kadar to lahko prispeva k zmanjšanju dodatnih strukturnih stroškov in izboljšanju življenjskih razmer prebivalstva. Iz očitnih razlogov velja isto za obdavčevanje v zvezi s prevozom ali uporabninami (npr.: letališke takse).

2. Sklepne ugotovitve in priporočila

2.1 Stanje občutljivosti, ki je značilno za regije s trajnimi ovirami, otežuje njihov razvoj in velikokrat zaostre njihove ekonomske in socialne težave. Prebivalstvo v regijah, ki se ne srečujejo tovrstnimi ovirami, bo glede na isto vrsto okvira uživalo večjo blaginjo ali vsaj trpelo manjše težave.

2.2 Netočno in manihejsko bi bilo trditi, da obstaja neke vrste „usodnost“, ki regije s trajnimi ovirami obsoja na vlogo drugorazrednih ozemelj in njihove prebivalce na endemično nerazvitost. Evropske regije s trajnimi ovirami imajo velikokrat vrsto adutov ali možnosti, ki bi jih bilo mogoče razviti: bližina pomembnih naravnih virov, njihova zmožnost proizvodnje obnovljivih energetskega virov, njihova turistična privlačnost, njihov geostrateški položaj, bližina morskih poti, raznolikost ekosistemov itd.

2.3 Težava, s katero se spopadajo te regije, je, da bi verjetno morale delati trše, če bi hotele izkoristiti te priložnosti, ali več tvegati, kot bi to bilo potrebno za uspešno vodenje podobnega posla v drugih bolj privilegiranih območjih EU. V času recesije pa bi bile po drugi strani med prvimi prizadetimi zaradi manjše donosnosti njihovih industrij.

2.4 Evropska politika za regije s trajnimi ovirami bi torej morala vsebovati niz ukrepov, ki bi zmanjšali njihovo občutljivost in prispevali k vzpostavitvi resnične „enakosti možnosti“ med temi ozemlji in preostalo Unijo. Ker je ta politika odgovor na objektivne naravne dejavnike, je upravičeno, da se jo oblikuje glede na njihovo intenzivnost. Iz istega razloga ne sme biti zamenjava obstoječih ukrepov, ampak dopolnitev ukrepov, ki se tradicionalno uporabljajo v okviru politike socialne in ekonomske kohezije.

2.5 Kaj bi morala taka politika obsegati?

2.5.1 Evropska politika regij s trajnimi ovirami mora temeljiti na treh glavnih načelih in več smotrih:

- **prvo** je načelo „**trajnosti**“, ker so geografske ovire, s katerimi se srečujejo ta ozemlja, trajne. To načelo trajnosti je v nasprotju s pojmom „dohajanja“, ki je bilo do sedaj podlaga politik Skupnosti za reševanje ekonomskih in socialnih težav;
- **drugo** načelo je načelo „**pozitivne** diskriminacije“. Pri tem načelu se šteje, da okrepi, odobreni nekaterim ozemljem za izravnano trajnih strukturnih ovir, niso neupravičene prednosti, ampak prispevajo k vzpostavitvi realne enakosti. V tem pogledu je pozitivno razlikovanje v nasprotju z diskriminacijo, ki glede na opredelitev, ki jo je podalo Evropsko sodišče: „...vključuje identično obravnavo različnih situacij ali različno obravnavo identičnih situacij“ (odlok prvostopenjskega sodišča — četrti senat — z dne 26. oktobra 1993. Združeni primeri T-6/92 in T-52/92);
- nazadnje, **tretje** načelo je načelo „**sorazmernosti**“, saj so razmere ozemelj s trajnimi ovirami sinonimi za raznolikost. Uresničevanje pozitivnega razlikovanja v zvezi z regijami s trajnimi ovirami je upravičeno samo, če temelji na stvarnostih njihovih geografskih, demografskih in okoljskih značilnosti ter ovirah, ki jih te prinašajo. Te stvarnosti se obvezno razlikujejo od ene regije do druge.

2.5.2 Cilj je ne samo raziskati ukrepe, ki se sistematično in enotno uporabljajo za celotno ozemlje, ampak predvsem oblikovati stalni okvir, ki bo omogočal upoštevanje teh razlik. Tak okvir, ki bo včasih temeljil na pravnih določbah, včasih na finančnih sredstvih in včasih na načinih upravljanja, bo omogočal oblikovanje rešitev, prilagojenih vsaki od teh regij sorazmerno z naravo in intenzivnostjo težav, s katerimi se srečuje. Ponekod bodo to ukrepi, skupni vsem regijam s trajnimi ovirami. Drugod pa bo to obsegalo specifične določbe za posamezne primere, ki ne bodo primerne za splošno uporabo.

2.6 Cilji politike regij s trajnimi ovirami

2.6.1 Tri vrste ciljev politike regij s trajnimi ovirami so socialne, ekonomske in okoljske narave. Ti cilji so med seboj zelo tesno povezani.

2.6.2 Za pravilno izvajanje pomoči v najrevnejših območjih je treba izraz „trajnost“ razumeti na dva načina; prvič, iz socialno-ekonomskega vidika zagotavlja vztrajanje družinskih podjetij in produktivnih sistemov, da se obdržijo pri življenju, ter brzdanje množičnega izseljevanja, in drugič, utrjuje okolju prijazno kmetovanje.

2.6.2.1 **Socialni cilji:** „socialni cilji“ evropske politike regij s trajnimi ovirami so omogočiti prebivalcem teh regij, ki to želijo, da „se rodijo, živijo in delajo v domovini“.

2.6.2.2 Prebivalci teh regij bi morali imeti možnost izbire ter uživati kakovost infrastrukture in storitev, čim bližjih tistim, ki so splošno na voljo v drugih regijah Evropske unije.

2.6.2.3 To se nanaša na številne sektorje, predvsem pa na izobraževanje, začetno ali vseživljenjsko poklicno usposabljanje, zdravje, promet in telekomunikacije. Enakost z drugimi območji Evropske unije ne bi smela biti opredeljena povsem statistično, ampak bi morala biti ocenjena v kvalitativnem smislu. Če so infrastruktura in storitve visoko razvite, njihova velikost in strošek postajata toliko bolj nesorazmerna s številom prebivalcev, kolikor manjše je prebivalstvo neke regije. Za to težavo ni enotnega odgovora, razen uporabe načela: prizadevati si za storitve optimalne kakovosti, da bi omogočili vsaj ohranitev prebivalstva.

2.6.2.4 Potrebna sredstva so sredstva strukturnih skladov, usmerjena zlasti na področje prometa (fiksna ali mobilna infrastruktura), ravnanja z odpadki in vodo, izobraževalnih storitev in zdravja. Na področju prometa, energije in telekomunikacij je treba to pomoč okrepiti z učinkovito uporabo člena 154 Pogodbe v zvezi z vseevropskimi omrežji z ustreznimi finančnimi sredstvi.

2.6.2.5 Prebivalci regij s trajnimi ovirami bi morali imeti dostop do izdelkov široke porabe in storitev po družbeno sprejemljivih cenah.

2.6.2.6 Neenakosti je ponekod mogoče odpraviti z ukrepi, namenjenimi znižanju maloprodajnih cen in spodbujanju določenih ponudnikov storitev, da se nastanijo v najbolj izoliranih in najredkeje poseljenih območjih.

2.6.2.7 Potrebna sredstva so intervencionistični ukrepi socialni narave, kot so:

- neposredne pomoči za nekatere trgovinske dejavnosti ali ponudnike storitev,
- preferencialne tarife za domačine za pomorski ali zračni prevoz,
- obstoj visoko kakovostnih javnih služb.

Intenziteta nekaterih od teh ukrepov bo lahko sorazmerna z izoliranostjo zadevnih skupnosti in obratnosorazmerna z velikostjo njihovega trga.

2.6.2.8 Obširna uporaba določb členov 73 Pogodbe ES (javne službe v prometu), 86.2 (o podjetjih, zadolženih za upravljanje storitev splošnega ekonomskega interesa) in 87.2 (v zvezi s pomočjo socialne narave, odobreno posameznim potrošnikom) bi bila lahko v določenih primerih podlaga za take določbe.

2.6.3 **Ekonomske cilji: ekonomski cilji evropske politike regij s trajnimi ovirami morajo prispevati k njihovemu vključevanju v enotni trg ob upoštevanju njihove socialne in okoljske šibkosti. Načela prostega trga morajo torej brzdati načela ekonomske, socialne in ozemeljske kohezije.**

2.6.3.1 Vključevanje ekonomij teh regij v ekonomijo enotnega trga zahteva pravične pogoje.

2.6.3.2 Na splošno, znižanje dodatnih stroškov prevoza prek neposrednih pomoči za podjetja.

2.6.3.3 Na podlagi posameznega primera in glede na razmere določbe, namenjene izravnavi ozkosti lokalnega trga in omejene narave naravnih in človeških virov. Te se pridobijo z ukrepi podpore in spodbujanja za zasebni sektor, prilagojenimi glede na naravo dejavnosti, njihovo donosnost ter njihov socialni in okoljski vpliv.

2.6.4 **Okoljski cilji:** „okoljski cilji“ evropske politike regij s trajnimi ovirami so zagotovitev ohranitve okolja teh regij v skladu z zahtevami njihovega ekonomskega in socialnega razvoja. „Okolje“ obsega naravne vire, pokrajine in ekosisteme teh regij ter njihovo kulturno dediščino v njenih najraznovrstnejših oblikah: arhitekturo, zgodovinske spomenike, jezikovno dediščino, pesmi, ples, literaturo, obrt itd.

2.6.4.1 Ohranitev okoljske dediščine ne sme biti statičen ali reakcionaren ukrep, ki si prizadeva spremeniti regije s trajnimi ovirami v „indijanske rezervate“. Nasprotno, to mora biti

aktiven in dinamičen ukrep, ki si zlasti prizadeva spodbujati trajnostni razvoj, potreben za ohranitev domačega prebivalstva v domovini, in zagotoviti kakovost njihovega življenjskega okolja.

2.6.4.2 Okoljski cilji zahtevajo pomoč na zelo različnih ravneh, seveda na lokalni, pa tudi na nacionalni, evropski in včasih tudi svetovni ravni. Na primer:

- ohranitev jezikovne dediščine se izvaja prek politik izobraževanja, ki se oblikujejo na lokalni in nacionalni ravni;
- varstvo obale pred morskim onesnaževanjem zahteva nadzor plovbe v nacionalnih in mednarodnih vodah ter omejevalne ukrepe (na primer za prehod morskih ožin), o katerih potekajo razgovori med sosednjimi državami, a tudi na svetovni ravni (v okviru Mednarodne pomorske organizacije);
- upravljanje ribolovnih virov vključuje glede na okoliščine regije, države članice, Skupnost, pa tudi tretje države (na primer v Karibih) ali mednarodne organe (kot za ribištvo v severnem Atlantiku);
- vse politike, povezane z opazovanjem toplogrednega učinka in omejevanjem njegovih posledic, je treba nujno obravnavati na vseh prej omenjenih ravneh, vendar zahtevajo tudi obravnavo na svetovni ravni v okviru Združenih narodov in različnih konferenc o okolju.

2.6.4.3 Okoljski cilji so v zelo veliki meri vprašanje upravljanja. Posvetovati se je treba z otoškimi, nordijskimi, gorskimi ali skrajno obrobni skupnostmi in jih, če je to mogoče, povezati z okoljskimi odločitvami, ki jih zadevajo.

2.6.4.4 Evropska unija mora med drugim upoštevati posebno občutljivost svojih regij s trajnimi ovirami, kadar se okoljska vprašanja obravnavajo na mednarodnem prizorišču (na primer za sporazume o ribolovu s tretjimi državami ali na področju boja proti toplogrednim učinkom).

3. Končna opomba

3.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor bo ob upoštevanju pomena, ki ga imajo regije s posebnimi značilnostmi, obravnavane v tem mnenju, za ozemlje Skupnosti in njihove geografske razpršenosti ter pripomb in predlogov, ki jih namerava izdelati v zvezi s tem, da bi zagotovil njihovo boljše vključevanje, še naprej spremljal razvoj te problematike in prispeval k ocenjevanju različnih politik, ki jih je treba uspešno izvajati za rešitev njihovih problemov.

V Bruslju, 10. februarja 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND